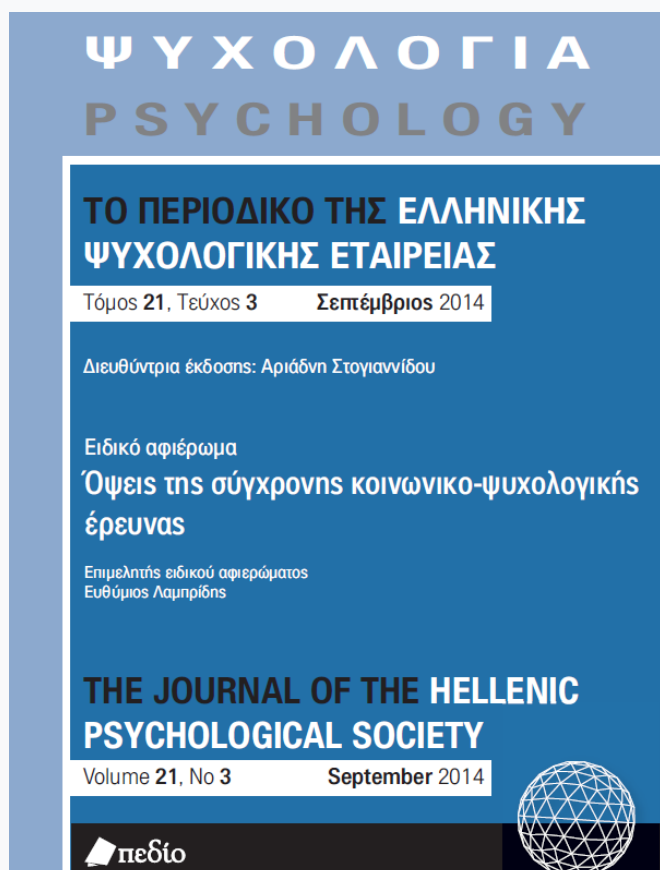

Psychology: the Journal of the Hellenic Psychological Society

Vol 21, No 3 (2014)

Adult attachment and social perception of emotion: The role of social motives

Πανωραία Ανδριοπούλου, Κωνσταντίνος Καφέτσιος

doi: [10.12681/psy_hps.23501](https://doi.org/10.12681/psy_hps.23501)

Copyright © 2020, Πανωραία Ανδριοπούλου, Κωνσταντίνος Καφέτσιος

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/).

To cite this article:

Ανδριοπούλου Π., & Καφέτσιος Κ. (2020). Adult attachment and social perception of emotion: The role of social motives. *Psychology: The Journal of the Hellenic Psychological Society*, 21(3), 319–333.
https://doi.org/10.12681/psy_hps.23501

Προσανατολισμός δεσμού και κοινωνική αντίληψη του συναισθήματος: Ο ρόλος των κοινωνικών κινήτρων¹

ΠΑΝΩΡΑΙΑ ΑΝΔΡΙΟΠΟΥΛΟΥ²

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΦΕΤΣΙΟΣ³

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Παρά τον πρωταρχικό ρόλο που κατέχει η αντίληψη του συναισθήματος στις διαπροσωπικές σχέσεις, υπάρχει σχετικά περιορισμένη κατανόηση του πώς η οργάνωση δεσμού στους ενήλικες επηρεάζει την αντίληψη του συναισθήματος. Η έρευνα έχει επικεντρωθεί στο πώς οι σχετικές με τους ανασφαλείς προσανατολισμούς δεσμού (αποφυγή, εμμονή) στρατηγικές ρύθμισης του αρνητικού κυρίως συναισθήματος, επηρεάζουν τα αρχικά στάδια επεξεργασίας συναισθηματικών πληροφοριών. Ωστόσο, πρόσφατες μελέτες καταδεικνύουν τη σημασία κοινωνικών διεργασιών και κινήτρων παραμέτρων στην αντίληψη του θετικού και αρνητικού συναισθήματος (βλ. Vrticka, Sander, & Vuilleumier, 2012). Στη βάση κριτικής ανασκόπησης της σχετικής βιβλιογραφίας, το παρόν άρθρο παρουσιάζει αποτελέσματα από ένα πρόσφατο πρόγραμμα μελετών που καταδεικνύουν την επίδραση κοινωνικών παραγόντων του πομπού (σχεσιακό πλαίσιο, κίνητρα κοινωνικής προσέγγισης) στην ακρίβεια αντίληψης εκφράσεων συναισθήματος σε άτομα με ανασφαλή προσανατολισμό δεσμού. Τα αποτελέσματα από τις πρόσφατες αυτές μελέτες συζητούνται στο πλαίσιο των θεωριών της κινητοποιημένης κοινωνικής νόησης και της κοινωνικής αντίληψης του συναισθήματος.

Λέξεις-κλειδιά: Αντίληψη του συναισθήματος, Θεωρία δεσμού, Κοινωνική νόηση.

1. Το άρθρο βασίζεται σε εισήγηση με αντίστοιχο τίτλο στην Επιστημονική Διημερίδα «Οι διαπροσωπικές και διομαδικές σχέσεις στην Ελλάδα του σήμερα: Προσεγγίσεις της σύγχρονης κοινωνικο-ψυχολογικής έρευνας», 9-10 Μαΐου 2014, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Κομοτηνή. Μέρος των μελετών που παρουσιάζονται σε αυτό το άρθρο υποστηρίχθηκαν από τα κονδύλια βασικών ερευνών του Πανεπιστημίου Κρήτης στον Κ. Καφέτσιο για τις Κοινωνικές διαστάσεις στην αντίληψη του συναισθήματος: [KA3793] [KA3510] [KA2756].

2. Διεύθυνση: Επικουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Southampton Solent, East Park Terrace, Southampton SO14 0YN, Ηνωμένο Βασίλειο. Τηλ.: +4423 8201 6749. E-mail: panoraia.andriopoulou@solent.ac.uk,

3. Διεύθυνση: Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Πανεπιστημιούπολη Γαλλου, Ρέθυμνο, 74100 Κρήτη.

1. Εισαγωγή

Αποτελεί θεμελιώδη αρχή της θεωρίας δεσμού (Bowlby, 1969, 1988) ότι οι αμυντικοί μηχανισμοί και οι στρατηγικές που συνδέονται με τους ανασφαλείς προσανατολισμούς (ή τύπους) δεσμού⁴ ρυθμίζουν την επεξεργασία των συναισθηματικών πληροφοριών και παρεμποδίζουν την αντίληψη των συναισθημάτων και των προθέσεων των άλλων. Δεδομένα από μελέτες των τελευταίων δεκαπέντε ετών υποστηρίζουν τις παραπάνω υποθέσεις αναφορικά με το πώς οι ατομικές διαφορές του ενήλικου δεσμού επηρεάζουν την επεξεργασία πληροφοριών σχετικών με τις διαπροσωπικές σχέσεις και το συναίσθημα (Dykas & Cassidy, 2011· Mikulincer & Shaver, 2007). Ωστόσο, η έρευνα που αφορά τις ατομικές διαφορές στο δεσμό και την ακρίβεια στην αντίληψη και αποκωδικοποίηση του συναισθήματος είναι ακόμα περιορισμένη, παρόλο που αυτές οι διαδικασίες είναι ζωτικής σημασίας για τη ρύθμιση των διαπροσωπικών σχέσεων και την κοινωνική λειτουργικότητα εν γένει (Fischer & Manstead, 2008· Hareli & Hess, 2012). Πρόσφατες μελέτες καταδεικνύουν το σημαντικό ρόλο κοινωνικών παραγόντων (τα κοινωνικά κίνητρα και το διαπροσωπικό πλαίσιο) ως ρυθμιστών της σχέσης των προσανατολισμών δεσμού με την αντίληψη του θετικού και του αρνητικού συναισθήματος (Andriopoulos & Kafetsios, 2015· Kafetsios, Andriopoulos, & Papachiou, 2014· Spielmann, Maxwell, MacDonald, & Baratta, 2013· Vrtka, Sander, & Vuilleumier, 2012). Το παρόν άρθρο έχει λοιπόν ως στόχο να συνθέσει τα κυριότερα ευρήματα μελετών που τονίζουν το ρόλο της κοινωνικής νόησης και των κοινωνικών κινήτρων στην αντίληψη του συναισθήματος στο πλαίσιο της θεωρίας δεσμού στους ενήλικες.

2. Η Θεωρία Δεσμού Ενηλίκων

Οι προσανατολισμοί δεσμού, δηλαδή οι ατομικές διαφορές στην οργάνωση του ενήλικου δεσμού, αφορούν προδιαθεσικά χαρακτηριστικά που προκύπτουν από επαναλαμβανόμενα μοτίβα διάδρασης με τους σημαντικούς άλλους κατά την παιδική ηλικία και επηρεάζουν τις διαπροσωπικές σχέσεις και τις συναναστροφές σε όλο το φάσμα της ζωής (Diamond & Aspinwall, 2003· Mikulincer & Shaver, 2007). Διακρίνονται τρεις βασικοί προσανατολισμοί δεσμού. Ο ασφαλής προσανατολισμός ενέχει θετικές προσδοκίες και συναισθήματα για τον εαυτό και τους άλλους και λειτουργική ρύθμιση του συναισθήματος. Ο προσανατολισμός εμμονής χαρακτηρίζεται από αρνητικές προσδοκίες για τον εαυτό, υπερ-ενεργοποίηση του συστήματος δεσμού και αντίστοιχες στρατηγικές ρύθμισης του συναισθήματος όπως η υπερ-επαγρύπνηση, και αρνητικές αντιδράσεις σε απειλές διαπροσωπικού ή συναισθηματικού χαρακτήρα. Τέλος, ο προσανατολισμός αποφυγής ενέχει αρνητικές προσδοκίες στις σχέσεις με τους άλλους και απενεργοποίηση του συστήματος δεσμού μέσω της καταστολής και του περιορισμού πρόσβασης σε συναισθηματικές αναμνήσεις ή σκέψεις.

Οι στρατηγικές ρύθμισης του συναισθήματος που σχετίζονται με κάθε προσανατολισμό δεσμού μπορούν να γίνουν κατανοητές στα πλαίσια ενός μοντέλου συστήματος επανατροφοδότησης⁵ το οποίο προτάθηκε από τους Mikulincer και Shaver (2003) έπειτα από εκτεταμένη ανασκόπηση των μελετών που αφορούν στο δεσμό ενηλίκων. Το μοντέλο αυτό ενσωματώνει τις προσεγγίσεις των: Bowlby (1969/ 1982), Ainsworth (1991), Casidy & Kobak (1988) και Main (1995) και εξηγεί πως λειτουργεί το σύστημα δεσμού ώστε να επιτευχθεί η ρύθμιση του αρνητικού συναισθήματος τόσο στην παιδική ηλικία (Kobak, Cole, Ferenz-Gillies,

4. Attachment orientations. Σε αυτό το άρθρο υιοθετείται ο όρος «προσανατολισμός δεσμού» αντί του όρου «τύπος ή ύφος δεσμού» (attachment styles) αν και θεωρούνται ισοδύναμοι. Η προτίμηση αυτή ακολουθεί την πρόσφατη διεθνή βιβλιογραφία στο θέμα αυτό και αντανακλά την επικράτηση διαστατικών έναντι κατηγορικών μοντέλων στην εκτίμηση ατομικών διαφορών στην οργάνωση του ενήλικου δεσμού (σχετικά βλ. Καφέτσιος, 2005, κεφάλαιο 3).

5. control theory model

Fleming & Gamble, 1993) όσο και στην ενήλικη ζωή (Mikulincer & Shaver, 2007).

Η κύρια λειτουργία του συστήματος δεσμού είναι η διατήρηση της ασφάλειας μέσω: (α) της ανίχνευσης και της αξιολόγησης διαπροσωπικών και κοινωνικών απειλών που ενεργοποιούν το σύστημα δεσμού, (β) της ανίχνευσης και αξιολόγησης της διαθεσιμότητας της μορφής δεσμού, και (γ) της υιοθέτησης *δευτερογενών αμυντικών στρατηγικών* που περιγράφονται παρακάτω. Η ρύθμιση του συναισθήματος είναι μια κεντρική λειτουργία του συστήματος δεσμού. Τα ασφαλή άτομα, των οποίων οι μορφές δεσμού ήταν διαθέσιμες και ανταποκρίνονταν σε καταστάσεις ανάγκης, χρησιμοποιούν εποικοδομητικές στρατηγικές ρύθμισης των αρνητικών συναισθημάτων. Τα ασφαλή άτομα, για παράδειγμα, εμπλέκονται σε στρατηγικές επίλυσης προβλημάτων αντί να γίνονται θύματα των μηρυκαστικών ιδεών⁶ και της καταστροφολογίας, και χρησιμοποιούν την αναζήτηση εγγύτητας και υποστήριξης ως κύριες στρατηγικές ρύθμισης του άγχους και των αρνητικών συναισθημάτων γενικότερα. Αν η μορφή δεσμού γίνει αντιληπτή ως μη-διαθέσιμη, το άτομο βιώνει ανασφάλεια, η οποία οδηγεί στην απόφαση όσον αφορά το κατά πόσο η αναζήτηση εγγύτητας μπορεί να είναι ή όχι μια προστατευτική στρατηγική. Η εκτίμηση της εγγύτητας ως πιθανής ή απαραίτητης – με βάση το ιστορικό του δεσμού, ιδιοσυγκρασιακούς παράγοντες, ή ενδείξεις του περιβάλλοντος – έχει ως αποτέλεσμα ενεργητικές, επίμονες προσπάθειες για την ανάκτηση εγγύτητας, υποστήριξης, και αγάπης. Αυτές οι προσπάθειες ονομάζονται *στρατηγικές υπερενεργοποίησης* (Cassidy & Kobak, 1988) επειδή περιλαμβάνουν υπερλειτουργία του συστήματος δεσμού, μέσω της συνεχούς εγρήγορσης και της έντονης ανησυχίας μέχρι η μορφή δεσμού να γίνει αντιληπτή ως επαρκώς διαθέσιμη και υποστηρικτική. Οι στρατηγικές υπερ-ενεργοποίησης οδηγούν το άτομο στο να παραμένει σε εγρήγορση σχετικά με ενδείξεις απειλής και ενδείξεις διαθε-

σιμότητας της μορφής δεσμού, εντείνουν τις αρνητικές συναισθηματικές αντιδράσεις στην απειλή, και αυξάνουν το νοητικό μηρυκασμό που αφορά ανησυχίες σχετικές με απειλή. Ως αποτέλεσμα, ο ψυχολογικός πόνος επιδεινώνεται και οι αμφιβολίες για την ικανότητα του ατόμου να ανακουφίζεται μεγαλώνουν. Αυτές οι πλευρές της υπερενεργοποίησης του συστήματος δεσμού εξηγούν πολλές από τις εμπειρικά τεκμηριωμένες εκδηλώσεις του *έμμουνο προσανατολισμού* δεσμού (Mikulincer, Shaver, & Horesh, 2004).

Η εκτίμηση ότι η αναζήτηση εγγύτητας είναι απίθανο να ανακουφίσει το άγχος έχει ως αποτέλεσμα τη σκόπιμη απενεργοποίηση του συστήματος δεσμού, την αποφυγή αναζήτησης υποστήριξης, και τη δέσμευση να χειριστεί κανείς το άγχος μόνος του, ιδιαίτερα το άγχος που προέρχεται από την αποτυχία των μορφών δεσμού να είναι διαθέσιμες και υποστηρικτικές. Αυτές οι στρατηγικές της ρύθμισης συναισθήματος ονομάζονται *στρατηγικές απενεργοποίησης* του συστήματος (Cassidy & Kobak, 1988) επειδή στόχος τους είναι να διατηρήσουν το σύστημα δεσμού σε υπολειτουργία έτσι ώστε να αποφευχθεί η απογοήτευση και ο πόνος από τη μη διαθεσιμότητα της μορφής δεσμού. Οι στρατηγικές απενεργοποίησης συμπεριλαμβάνουν την αποφυγή της οικειότητας και της εξάρτησης από τις στενές σχέσεις και τη μεγιστοποίηση της συναισθηματικής απόστασης από τους άλλους. Επίσης περιλαμβάνουν την παραγνώριση ενδείξεων απειλής – ή ενδείξεων σχετικών με το δεσμό, και καταστολή των σκέψεων σχετικά με την απειλή ή το δεσμό, επειδή τέτοιες ενδείξεις και σκέψεις αυτόματα ενεργοποιούν το σύστημα δεσμού. Αυτές οι τάσεις ενισχύονται περισσότερο από την υιοθέτηση μιας στάσης αυτο-επάρκειας που μειώνει την εξάρτηση από τους άλλους και αποθαρρύνει την αναγνώριση των προσωπικών αδυναμιών ή ελλειμμάτων. Οι στρατηγικές αυτές εξηγούν τις εμπειρικά τεκμηριωμένες εκδηλώσεις του *προσανατολισμού αποφυγής* (Mikulincer & Shaver, 2003).

6. rumination

3. Προσανατολισμός δεσμού και αντίληψη του συναισθήματος

Μια από τις πρώτες μελέτες που εξέτασαν τη σχέση του προσανατολισμού δεσμού με στρεβλώσεις στην αντίληψη των συναισθημάτων έγινε από τους Magai, Distel και Liker (1995). Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν ένα ερωτηματολόγιο αξιολόγησης των προσανατολισμών δεσμού (Adult Attachment Style Questionnaire, Collins & Read, 1990) και στη συνέχεια συμπλήρωσαν μια δοκιμασία αποκωδικοποίησης των συναισθημάτων. Για τη δοκιμασία αυτή χρησιμοποιήθηκαν 64 φωτογραφίες εκφράσεων προσώπου που εξέφραζαν φόβο, θυμό, λύπη, χαρά, αηδία, περιφρόνηση, και έκπληξη (Ekman & Friesen, 1975). Για κάθε μία από αυτές, οι συμμετέχοντες έπρεπε να διαλέξουν το συναίσθημα που περιέγραφε καλύτερα την έκφραση του κάθε προσώπου από μια λίστα δέκα πρωταρχικών συναισθημάτων (Izard, 1972). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι συμμετέχοντες ασφαλούς προσανατολισμού δεν επέδειξαν στρεβλώσεις ως προς τα αρνητικά συναισθήματα ενώ ήταν περισσότερο ακριβείς στην αποκωδικοποίηση της χαράς. Αντιθέτως, τα άτομα με έμμοно προσανατολισμό δεσμού παρουσίασαν στρεβλώσεις όσον αφορά το συναίσθημα του θυμού – οι άντρες με προσανατολισμό έμμοноής ήταν ανακριβείς στην αποκωδικοποίηση του θυμού ενώ οι γυναίκες με τον ίδιο προσανατολισμό δεσμού ήταν περισσότερο ακριβείς. Τέλος, τα άτομα με προσανατολισμό αποφυγής (ιδιαίτερα οι άνδρες) είχαν χαμηλή ακρίβεια στη αποκωδικοποίηση της χαράς, γεγονός που συνάδει με την απροθυμία τους να ανταποκριθούν σε θετικά κοινωνικά σήματα. Δεν υπήρχαν σημαντικά ευρήματα για την αποκωδικοποίηση των υπόλοιπων συναισθημάτων.

Σε μία μεταγενέστερη μελέτη (Magai, Hunziker, Mesias & Culver, 2000) εξετάστηκε επίσης η επίδραση των διαφορετικών προσανατολισμών δεσμού στην αποκωδικοποίηση των συναι-

σθημάτων. Οι προσανατολισμοί δεσμού αξιολογήθηκαν μέσω της Συνέντευξης Δεσμού Ενηλίκων και το σύστημα κωδικοποίησης της Bartholomew (Bartholomew & Horowitz, 1991). Ενώ η μεθοδολογία ήταν παρόμοια με εκείνη της προηγούμενης μελέτης, τα αποτελέσματα ήταν αρκετά διαφορετικά. Για παράδειγμα, οι συμμετέχοντες ασφαλούς τύπου επέδειξαν στρέβλωση στην αντίληψη του συναισθήματος της ντροπής. Οι ερευνητές (Magai και συν., 2000) υιοθετώντας την άποψη του Tomkins (Tomkins, 1963), υποστήριξαν ότι η ντροπή είναι το αρνητικό συναίσθημα που σχετίζεται περισσότερο με θετικές διαπροσωπικές σχέσεις καθώς προϋποθέτει ότι το άτομο αισθάνεται ντροπή όταν έχει μια μορφή δεσμού για την οποία νοιάζεται. Οι συμμετέχοντες προσανατολισμού αποφυγής αποκωδικοποίησαν με μεγαλύτερη ακρίβεια το συναίσθημα της αηδίας ενώ είχαν μικρότερη ακρίβεια στην αποκωδικοποίηση του συναισθήματος του θυμού. Στην συγκεκριμένη μελέτη δε βρέθηκαν στρεβλώσεις στην αποκωδικοποίηση συναισθημάτων αναφορικά με τα άτομα έμμοно προσανατολισμού. Υπάρχουν επίσης μελέτες που δεν έχουν επιτύχει να αποκαλύψουν κάποια σχέση ανάμεσα στους τύπους δεσμού και την αποκωδικοποίηση των συναισθημάτων (Cooley, 2005).

Οι Niedenthal, Brauer, Robin και Innes-Ker (2002) χρησιμοποίησαν μια δοκιμασία μορφοποίησης των εκφράσεων του προσώπου⁷ για να διερευνήσουν το πώς ο τύπος δεσμού (που αξιολογήθηκε με τη χρήση της Κλίμακας Βιωμάτων στις Διαπροσωπικές Σχέσεις⁸ Brennan, Clark, & Shaver, 1998) επηρεάζει την αντίληψη των συναισθημάτων. Πιο συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες παρακολούθησαν ταινίες μικρού μήκους με πρόσωπα που εξέφραζαν στην αρχή χαρά, λύπη ή θυμό, ενώ στη συνέχεια αυτές οι συναισθηματικές εκφράσεις γίνονταν σταδιακά ουδέτερες. Οι συμμετέχοντες έπρεπε να σταματήσουν την ταινία στο σημείο που το πρόσωπο δεν εξέφραζε πια το αρχικό συναίσθημα. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα τόσο τα άτομα με

7. Morph task

8. Experiences in Close Relationships Scale. Μια διαστατική κλίμακα 36 σημείων μέτρησης των προσανατολισμών δεσμού στους ενήλικες.

έμμοιο προσανατολισμό δεσμού όσο και τα άτομα προσανατολισμού αποφυγής αντίληφθηκαν τη λήξη⁹ της συναισθηματικής έκφρασης της χαράς και του θυμού αργότερα από τα άτομα με ασφαλή δεσμό. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το εύρημα ότι υπό συνθήκες άγχους τα άτομα με ανασφαλή προσανατολισμό δεσμού αντίληφθηκαν τη λήξη του θυμού και της λύπης, αυτή τη φορά, αργότερα από τα ασφαλή άτομα, γεγονός που δηλώνει ότι η θυμική κατάσταση των ατόμων μπορεί να παίζει ρόλο στην αντίληψη του συναισθήματος. Επίσης είναι σημαντικό να τονιστεί ότι τα ευρήματα αφορούσαν την ταξινόμηση των συμμετεχόντων στους τέσσερις τύπους δεσμού (ασφαλή, έμμοιο, αποφυγής, και φοβικός). Οι αναλύσεις που αφορούσαν τις δύο διαστάσεις άγχους-εμμονής και αποφυγής δεν απέδωσαν σημαντικά ευρήματα.

Σε μια ακόμα πιο πρόσφατη μελέτη (Fraleay, Niedenthal, Marks, Brumbaugh, & Vicary, 2006) χρησιμοποιήθηκε και πάλι η δοκιμασία μορφοποίησης, στην οποία οι συναισθηματικές εκφράσεις των προσώπων είτε είχαν στην αρχή μια συναισθηματική έκφραση (θυμός, χαρά, λύπη) η οποία άλλαζε σταδιακά προς μια ουδέτερη έκφραση είτε τα πρόσωπα εμφανίζονταν στην αρχή με μια ουδέτερη έκφραση η οποία σταδιακά μετατρέποταν σε μια συναισθηματική έκφραση. Οι ερευνητές χρησιμοποίησαν τη διαστατική Κλίμακα Βιωμάτων στις Διαπροσωπικές Σχέσεις και δημιούργησαν 40 ερωτήσεις που αφορούσαν τέσσερα είδη στενών σχέσεων (σχέση με μητέρα, πατέρα, σύντροφο και καλύτερους φίλους). Από το μέσο όρο των απαντήσεων υπολογίστηκαν οι δύο διαστάσεις εμμονής και αποφυγής. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, τα άτομα με υψηλή βαθμολογία στη διάσταση της εμμονής ήταν πιο ευαίσθητα στην αλλαγή της συναισθηματικής έκφρασης σε σύγκριση με τα άτομα που είχαν χαμηλότερη εμμονή. Τα άτομα με υψηλή εμμονή εντόπισαν τόσο την εμφάνιση όσο και τη λήξη των συναισθημάτων πιο γρήγορα (εκτός της χαράς), εις βάρος ωστόσο της ακρίβειας αποκωδικοποίησης. Δεν υπήρχαν σημαντικά ευρήματα για τη διάσταση της αποφυγής.

Σε αυτό το μέρος έγινε μια ανασκόπηση αρχικών και πιο πρόσφατων μελετών που εξέτασαν διαφορές των προσανατολισμών δεσμού ως προς την αντίληψη θετικών και αρνητικών συναισθημάτων. Όπως φάνηκε, τα αποτελέσματα σε αρκετές περιπτώσεις διαφοροποιούνταν μεταξύ τους. Ένας από τους λόγους που μπορεί να εξηγήσει αυτή τη διαφοροποίηση είναι ότι, καθώς η αντίληψη του συναισθήματος είναι μια έντονα κοινωνική διαδικασία (Fischer & Manstead, 2008; Hareli & Hess, 2012) κοινωνικοί παράγοντες που σχετίζονται είτε με τον παρατηρητή είτε με την πηγή της έκφρασης του συναισθήματος μπορούν να αλληλεπιδρούν με τους προσανατολισμούς δεσμού. Στη συνέχεια αναλύεται σχετικά ο ρόλος του κοινωνικού πλαισίου, είτε ως προς τα κοινωνικά σχήματα του παρατηρητή, είτε ως προς τα κοινωνικά χαρακτηριστικά του πομπού.

4. Ο Ρόλος του Κοινωνικού Πλαισίου

Το διαπροσωπικό πλαίσιο μέσα στο οποίο λαμβάνει χώρα η αντίληψη του συναισθήματος, ως συνάρτηση των προσανατολισμών δεσμού, δεν έχει διερευνηθεί αρκετά παρόλο που υπήρχαν ενδείξεις για έρευνα προς αυτή την κατεύθυνση (Fraleay και συν., 2006). Πρόσφατα, σε μια σειρά έξι μελετών η Spielmann και συνεργάτες (2013) έδειξαν ότι ο προσανατολισμός αποφυγής σχετίζεται με χαμηλή αντιλαμβανόμενη προοπτική οικειότητας αλλά και με χαμηλές προσδοκίες για σχέση, κυρίως όταν υπάρχει πραγματική δυνατότητα για στενή σχέση. Για παράδειγμα, οι ενήλικες με προσανατολισμό αποφυγής αξιολογούν πιθανούς συντρόφους που είναι «ζεστοί» και ανταποκρίνονται στις ανάγκες ενός συντρόφου (σε σύγκριση με μη ανταποκριτικούς συντρόφους) ως λιγότερο ικανούς για δέσμευση και οικειότητα. Επίσης, αντιλαμβάνονται μικρότερη δυνατότητα για στενή επαφή και οικειότητα με τους τρέχοντες και μελλοντικούς συντρόφους τους σε σχέση με τους πρώην συντρόφους καθώς έτσι είναι λιγότερο πιθανό να

ενεργοποιηθεί το σύστημα δεσμού (κάτι που οι ενήλικες αποφυγής προσπαθούν να αποφύγουν). Τα σχετικά ευρήματα για τους ενήλικες με προσανατολισμό εμμονής δεν ήταν τόσο ξεκάθαρα¹⁰.

Επομένως, τουλάχιστον σε ότι αφορά τους ενήλικες με προσανατολισμό αποφυγής, φαίνεται ότι η ενεργοποίηση των δευτερογενών αμυντικών στρατηγικών εξαρτάται από το πλαίσιο της κοινωνικής διάδρασης. Στα πλαίσια της ίδιας συλλογιστικής έχει βρεθεί ότι οι ενήλικες με προσανατολισμό αποφυγής αξιολογούν *θετικά κοινωνικά* σενάρια ως λιγότερο ευχάριστα και τα *θετικά συναισθήματα* (που προκλήθηκαν μέσω ταινιών μικρού μήκους που είχαν περιεχόμενο σχετικό με το δεσμό) ως λιγότερο σωματικά διεγερτικά. Οι έμμονοι ενήλικες από την άλλη, αξιολογούν όλες τις συναισθηματικές σκηνές (θετικές και αρνητικές, κοινωνικές ή μη) ως σωματικά διεγερτικές, ενώ αναφέρουν μικρότερο έλεγχο της συναισθηματικής τους αντίδρασης απέναντι στα αρνητικά κοινωνικά σενάρια (Vrti ka, Sander και συν., 2012).

Πρόσφατες νευροαπεικονιστικές μελέτες (π.χ. Vrtička, Andersson, Grandjean, Sander, & Vuilleumier, 2008· Vrtička, Bondolfi, Sander, & Vuilleumier, 2012· Vrtička, Sander, και συν., 2012) καταδεικνύουν επίσης το ρόλο του κοινωνικού πλαισίου στην αντίληψη του συναισθήματος. Για παράδειγμα, ο Vrtička και συνεργάτες (2008), χρησιμοποιώντας ένα παράδειγμα ψευδο-κοινωνικής διάδρασης (πρόσωπα με διαφορετικές συναισθηματικές εκφράσεις που παρουσιάστηκαν ως κοινωνική ανατροφοδότηση στην επίδοση σε ένα τεστ αντίληψης), βρήκαν ότι οι προσανατολισμοί δεσμού ρυθμίζουν τις νευρολογικές αντιδράσεις, στο αντιλαμβανόμενο κοινωνικό νόημα των εκ-

φράσεων του προσώπου, των περιοχών του εγκεφάλου που σχετίζονται με την συναισθηματική επεξεργασία και μάθηση (δηλαδή το κοιλιακό ραβδωτό σώμα και την αμυγδαλή). Πιο συγκεκριμένα, οι ενήλικες με προσανατολισμό αποφυγής επέδειξαν μειωμένη ενεργοποίηση των νευρωνικών κυκλωμάτων ανταμοιβής από τη θετική ανατροφοδότηση των χαμογελαστών προσώπων που ακολουθούσαν μια επιτυχία, ενώ οι ενήλικες με προσανατολισμό εμμονής επέδειξαν αυξημένη ενεργοποίηση των κυκλωμάτων τιμωρίας από τα θυμωμένα πρόσωπα που ακολουθούσαν λάθη. Επομένως, οι αντιδράσεις του εγκεφάλου στις συναισθηματικές εκφράσεις του προσώπου ρυθμίζονται από το αντιλαμβανόμενο κοινωνικό νόημα.

5. Ο Ρόλος των Κοινωνικών Κινήτρων

Σύμφωνα με τους Carver και Scheier (1998), υπάρχουν δύο είδη *κινήτρων*, τα κίνητρα *προσέγγισης* (*approach motives*) και τα κίνητρα *αποφυγής* (*avoidance motives*). Τα κίνητρα προσέγγισης αφορούν επιθυμητές καταστάσεις τις οποίες τα άτομα θέλουν να πετύχουν (π.χ., να πάρει κάποιος άριστα στις εξετάσεις), ενώ τα κίνητρα αποφυγής (ή αντι-κίνητρα) αφορούν ανεπιθύμητες καταστάσεις τις οποίες τα άτομα προσπαθούν να αποφύγουν (π.χ., να απολυθεί κάποιος από τη δουλειά του). Ενώ τα κίνητρα προσέγγισης ενθαρρύνουν τις προσπάθειες αυτορρύθμισης για τη μείωση της διαφοράς¹¹ ανάμεσα στην τρέχουσα κατάσταση και την επιθυμητή κατάσταση-στόχο, τα κίνητρα αποφυγής ενθαρρύνουν τις προσπάθειες για να αυξηθεί η διαφορά¹² ανάμεσα στην τρέχουσα

10. Στην πρώτη μελέτη δε βρέθηκε κάποια σχέση ανάμεσα στον προσανατολισμό εμμονής και την αντιλαμβανόμενη δυνατότητα για στενή επαφή, η δεύτερη μελέτη αποκάλυψε μεγαλύτερα επίπεδα προσδοκώμενης οικειότητας με τους πρώην συντρόφους σε σύγκριση με μελλοντικούς συντρόφους. Τέλος, στην τρίτη (αλλά όχι και στην πέμπτη) μελέτη βρέθηκε ότι οι συμμετέχοντες με προσανατολισμό εμμονής έλκονται από άτομα υψηλής ανταποκριτικότητας. Οι ερευνητές εξήγησαν αυτά τα μεικτά ευρήματα με βάση την αμφιθυμία των έμμονων ατόμων που αφορά την επιθυμία τους για οικειότητα από τη μια και το φόβο της απόρριψης από την άλλη (βλέπε επίσης και Mikulincer, Shaver, Bar-on & Ein-Dor, 2010).

11. Discrepancy-reducing loops

12. Discrepancy-enlarging loops

κατάσταση και σε μια απεχθή κατάσταση (Mikulincer & Shaver, 2007). Τα άτομα συγκεντρώνουν, αποκωδικοποιούν, και αναλύουν πληροφορίες σχετικά με το τι συμβαίνει στο περιβάλλον και τους εαυτούς τους («λειτουργία εισαγωγής»: «input function») στη συνέχεια συγκρίνουν αυτές τις πληροφορίες με την επιθυμητή κατάσταση στόχο («αξία αναφοράς»: «reference value») και διαμορφώνουν τη συμπεριφορά τους με βάση αυτή τη σύγκριση («λειτουργία απόδοσης»: «output function»). Οι αλλαγές στη συμπεριφορά προκαλούν με τη σειρά τους αλλαγές στο περιβάλλον, το οποίο παράγει νέες πληροφορίες που χρειάζεται να αξιολογηθούν και να συγκριθούν με την κατάσταση-στόχο. Μέσω των αλληπάλληλων συγκρίσεων των πληροφοριών εισαγωγής και του στόχου, αλλά και μέσω των ανάλογων προσαρμογών της συμπεριφοράς, τα άτομα κινούνται προς την επίτευξη της επιθυμητής κατάστασης-στόχου ή αποφασίζουν να αποδεσμευτούν.

Η προσαρμοστική αυτορρύθμιση (adaptive self-regulation) είναι αποτέλεσμα των ορθών αξιολογήσεων των ευκαιριών, αλλά και των περιορισμών, που αφορούν την επίτευξη κάποιου στόχου σε μια δεδομένη κατάσταση. Η αποτελεσματική αυτορρύθμιση περιλαμβάνει μια σειρά γνωστικών δεξιοτήτων που διευκολύνουν τόσο την επεξεργασία των πληροφοριών όσο και τη ρύθμιση και προσαρμογή των συμπεριφορικών πλάνων. Για να μπορέσει λοιπόν το άτομο να επεξεργαστεί νέες πληροφορίες για τον εαυτό του και το περιβάλλον, ιδιαίτερα όταν αυτές είναι διαφορετικές από την ήδη υπάρχουσα γνώση, χρειάζεται να έχει μια θετική και «ανοιχτή» στις νέες εμπειρίες στάση, να διαθέτει δεξιότητες προσοχής, και μια ιεραρχία καλά οργανωμένων στόχων. Η λειτουργία απόδοσης απαιτεί επίσης γνωστική ευελιξία, ικανότητες επίλυσης προβλήματος, και δημιουργικότητα (Carver & Scheier, 1998). Σύμφωνα με τους Mikulincer και Shaver (2007) σε αυτό ακριβώς το σημείο η ασφάλεια στο δεσμό παίζει σημαντικό ρόλο. Μια ισχυρή αίσθηση ασφάλειας επιτρέπει στο άτομο να διατηρήσει μια ήρεμη και λογική κα-

τάσταση του νου κατά την αντιμετώπιση απειλών και προκλήσεων, και να αφιερώσει τους γνωστικούς του πόρους σε σημαντικές δραστηριότητες. Αντιθέτως, η ανασφαλής οργάνωση δεσμού ενεργοποιεί αμυντικές στρεβλώσεις της αντίληψης, αίσθηση αβοηθητότητας ή υπερβολική εμπιστοσύνη στις ικανότητες επίλυσης του προβλήματος, και αίσθηση απειλής ή κινδύνου. Οι δυσκολίες αυτές καθιστούν προβληματική την αυτορρύθμιση επηρεάζοντας αρνητικά τις στενές σχέσεις, τις σημαντικές δραστηριότητες και την προσωπική ανάπτυξη εν γένει.

Στις διαπροσωπικές σχέσεις είναι δυνατό να υπάρχουν ταυτόχρονα απειλές αλλά και κίνητρα¹³. Για αυτό το λόγο έχει νόημα να μελετούνται ταυτόχρονα τόσο τα κίνητρα προσέγγισης όσο και τα κίνητρα αποφυγής. Είναι σημαντικό εδώ να τονιστεί ότι η παρουσία κινήτρων δεν είναι το ίδιο με την απουσία απειλών, ούτε είναι η παρουσία απειλών το ίδιο με την απουσία κινήτρων. Με άλλα λόγια, τα κίνητρα προσέγγισης και αποφυγής εξαρτώνται από συστήματα τα οποία φαίνεται να λειτουργούν ανεξάρτητα το ένα από το άλλο, με αποτέλεσμα η συμπεριφορά του ατόμου να καθοδηγείται είτε από το ένα είτε και από τα δύο συστήματα. Τα διαπροσωπικά κίνητρα έχουν έντονη επιρροή στις γνωστικές διεργασίες, τα συναισθήματα και τη συμπεριφορά (Gable, 2006).

Τα κύρια κίνητρα του συστήματος συμπεριφορών δεσμού είναι η ασφάλεια, η φροντίδα, και η προστασία, ενώ η απόρριψη, ο αποχωρισμός και η μη-διαθεσιμότητα της μορφής δεσμού αποτελούν τα αντι-κίνητρα. Έτσι, οι γνωστικές διεργασίες και οι συμπεριφορές του ατόμου κατευθύνονται προς την επίτευξη της εγγύτητας και της ασφάλειας, και μακριά από τον αποχωρισμό από τη μορφή δεσμού (Sroufe & Watters, 1977). Δεδομένου ότι τα κίνητρα αυτά έχουν διαμορφωθεί από τις εμπειρίες με τις μορφές δεσμού, είναι αναμενόμενο να υπάρχουν ατομικές διαφορές στις νοητικές αναπαραστάσεις των ενεργών μοντέλων δεσμού όσον αφορά τα κίνητρα. Η θεωρία δεσμού προβλέπει ότι τα ασφαλή άτομα επιθυμούν την οι-

κειότητα στις στενές σχέσεις και αναζητούν την ισορροπία ανάμεσα στην εγγύτητα και την αυτονομία. Τα άτομα με έμμοιο προσανατολισμό επιθυμούν επίσης την οικειότητα, αλλά οι αρνητικές τους πεπειθήσεις για τον εαυτό και η εντονότερη ανάγκη για αποδοχή έχουν ως αποτέλεσμα την αναζήτηση μεγαλύτερης εγγύτητας εις βάρος της αυτονομίας. Αντιθέτως, τα άτομα με προσανατολισμό αποφυγής επιδιώκουν την αυτοδυναμία, την ανεξαρτησία, και τη συναισθηματική και σωματική απόσταση (Mikulincer & Shaver, 2007).

Σύμφωνα με τη σχετική έρευνα στην περιοχή των κινήτρων, τα ασφαλή άτομα σχετίζονται με εντονότερη ανάγκη για επιτεύγματα και λιγότερο φόβο αποτυχίας. Για το λόγο αυτό είναι πιο πιθανό να υιοθετούν κίνητρα προσέγγισης παρά αποφυγής (Elliot & Reis, 2003). Τα άτομα με έμμοιο προσανατολισμό είναι συνήθως ευαίσθητα στις καταστάσεις αντι-κινήτρων (απόρριψη, αποχωρισμός, απώλεια, αποτυχία). Για τα άτομα αυτά λοιπόν, η κύρια πηγή ικανοποίησης είναι η αποφυγή αρνητικών καταστάσεων και όχι η επίτευξη θετικών στόχων όπως η ανακούφιση και η χαρά, στόχοι που θα προσέφεραν μεγαλύτερη ευχαρίστηση. Τέλος, τα άτομα προσανατολισμού αποφυγής επιδεικνύουν μικρότερη ανάγκη για επιτεύγματα. Οι αμυντικοί μηχανισμοί της αποφυγής συχνά αποθαρρύνουν την προσωπική εμπλοκή σε απαιτητικές δραστηριότητες, καθώς αυτές οι δραστηριότητες μπορεί να οδηγήσουν σε ματαίωση και εξευτελισμό, και επομένως σε ενεργοποίηση του συστήματος δεσμού (Mikulincer & Shaver, 2007). Είναι ενδιαφέρον το γεγονός ότι οι Elliot και Reis (2003) βρήκαν ότι τα άτομα προσανατολισμού αποφυγής έχουν την τάση να παρατούν εύκολα δραστηριότητες που τους φαίνονται δύσκολες όταν συναντούν μικρές δυσκολίες, φανερώνοντας έτσι έναν *παθητικό φόβο αποτυχίας* («Δεν μπορώ να το κάνω αυτό»).

Σε μια σειρά τριών μελετών (Gillath, Mikulincer, Fitzsimons, Shaver, Schachner, & Bargh, 2006) εξετάστηκε η υπόθεση ότι η γνωστική ενεργοποίη-

ση των αναπαραστάσεων των μορφών δεσμού πυροδοτεί αυτόματα τα κίνητρα που σχετίζονται με το δεσμό, όπως είναι η αναζήτηση εγγύτητας, προστασίας και ασφάλειας. Στις δύο πρώτες έρευνες της συγκεκριμένης μελέτης, οι ερευνητές υπέθεσαν ότι η υποουδική έκθεση των συμμετεχόντων στο όνομα μιας συγκεκριμένης μορφής δεσμού, θα ενεργοποιήσει προδιαθέσεις για αυτό-αποκάλυψη και αναζήτηση υποστήριξης (δύο συμπεριφορές που σχετίζονται με την αναζήτηση εγγύτητας) επειδή αυτές είναι συμπεριφορές που σχετίζονται συνήθως με τις μορφές δεσμού. Οι συμμετέχοντες χωρίστηκαν τυχαία σε τρεις ομάδες γνωστικής προέγερσης¹⁴. Η προέγερση αφορούσε την υποουδική έκθεση στο όνομα ενός ατόμου που ήταν είτε μορφή δεσμού, είτε κάποιο οικείο πρόσωπο (όχι μορφή δεσμού) είτε τέλος, κάποιο άγνωστο πρόσωπο. Οι γνωστικοί προεγέρτες παρουσιάστηκαν ενώ τα άτομα εκτελούσαν ένα τεστ πρόσθεσης αριθμών¹⁵ στον υπολογιστή. Ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να υπολογίσουν το άθροισμα μιας σειράς αριθμών που παρουσιάζονταν στη μέση της οθόνης ώστε να εξασφαλιστεί η προσοχή τους στο συγκεκριμένο σημείο και να αποκλειστεί το ενδεχόμενο η προσοχή να πηγαίνει σε περιφερικά σημεία της οθόνης, καθώς σε αυτά εμφανιζόταν υποουδικά ο προεγέρτης (Bargh & Pietromonaco, 1982).

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η ενεργοποίηση των νοητικών αναπαραστάσεων των μορφών δεσμού αύξησαν την τάση για αυτό-αποκάλυψη σε έναν μη απειλητικό καινούριο φίλο και οδήγησαν σε ταχύτερους χρόνους αντίδρασης όσον αφορά την απόφαση της αυτο-αποκάλυψης, ανεξάρτητα από τις ατομικές διαφορές στο δεσμό. Αν και οι διαστάσεις εμμονής και αποφυγής δεν επηρέασαν την επίδραση των προεγερτών, επηρέασαν ανεξάρτητα την αυτο-αποκάλυψη. Όπως ήταν αναμενόμενο, η αποφυγή σχετίστηκε με χαμηλότερη προθυμία για αυτό-αποκάλυψη, ενώ η εμμονή σχετίστηκε με γρηγορότερους χρόνους αντίδρασης όσον αφορά την αυτό-αποκάλυψη, γεγονός που

14. Priming

15. Digit-addition task

υποδηλώνει λιγότερη σύγκρουση σχετικά με αυτή. Τα αποτελέσματα φανέρωσαν επίσης ότι ενεργοποιήθηκαν στόχοι αναζήτησης υποστήριξης (και υλικής και συναισθηματικής) μόνο ανάμεσα σε συμμετέχοντες που βαθμολογήθηκαν χαμηλά στην διάσταση αποφυγής, πιθανόν επειδή η αναζήτηση υποστήριξης υποδηλώνει εξάρτηση και ανάγκη, κάτι στο οποίο τα άτομα τύπου αποφυγής προσπαθούν να αντισταθούν.

Στην τρίτη τους μελέτη ο Gillath και συνεργάτες (2006) ενεργοποίησαν μέσω της προέγερσης τις νοητικές αναπαραστάσεις μορφών δεσμού (ερωτικών συντρόφων) που είχαν κάνει τους συμμετέχοντες να νιώθουν σχετικά ασφαλείς, έμμονοι, ή αποφευκτικοί. Οι ερευνητές υπέθεσαν ότι αυτοί οι γνωστικοί προεγέρτες θα επηρέαζαν συστηματικά τη γνωστική προσβασιμότητα λέξεων που εκφράζουν κίνητρα που σχετίζονται με τον ασφαλή ή ανασφαλή δεσμό. Για να ελέγξουν την υπόθεσή τους αυτή χρησιμοποίησαν μια δοκιμασία λεκτικής απόφασης για να αξιολογήσουν τη γνωστική προσβασιμότητα λέξεων που σχετίζονται με συγκεκριμένα κίνητρα. Σε κάθε δοκιμή αυτού του τεστ το όνομα της μορφής δεσμού παρουσιάζονταν υποουδικά στο κέντρο της οθόνης και στη συνέχεια ακολουθούσε η λέξη-στόχος. Τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης φανέρωσαν ότι η υποουδική προέγερση, με το όνομα ερωτικών συντρόφων που είχαν προκαλέσει στους συμμετέχοντες συναισθήματα ασφάλειας, εμμονής ή αποφυγής, επηρέασε συστηματικά την προσβασιμότητα λέξεων που εξέφραζαν κίνητρα σχετικά με τον ασφαλή, έμμονο και προσανατολισμό αποφυγής δεσμό.

6. Πρόσφατες μελέτες για το ρόλο των κοινωνικών κινήτρων στην αντίληψη του συναισθήματος

Οι συναισθηματικές εκφράσεις του προσώπου, θετικές ή αρνητικές, εξυπηρετούν χαρακτηριστικές και σαφείς λειτουργίες προσέγγισης και αποφυγής. Οι κινητήριες αυτές λειτουργίες επηρεάζουν την αντίληψη του συναισθήματος (Adams, Ambady, Macrae, & Kleck, 2006). Οι θε-

τικές συναισθηματικές εκφράσεις, όπως η χαρά, σηματοδοτούν την πιθανότητα προσέγγισης από τον πομπό (το άτομο που εκφράζει το συναισθήμα), αλλά και από τον δέκτη (Davidson, 1992· Fischer & Manstead, 2008).

Σε μια σειρά τριών μελετών εξετάστηκε η επίδραση των προσανατολισμών δεσμού στην ακρίβεια αποκωδικοποίησης των θετικών συναισθηματικών εκφράσεων του προσώπου, με έμφαση στον προσανατολισμό αποφυγής (Kafetsios και συν., 2014). Ειδικότερα, εξετάσαμε την πιθανότητα η ύπαρξη σχέσης να λειτουργεί ως φυσικός και χρόνιος γνωστικός προεγέρτης των κινήτρων αποφυγής επηρεάζοντας έτσι την αντίληψη των θετικών κοινωνικών και συναισθηματικών ερεθισμάτων (Vrticka, Sander και συν., 2012). Οι τρεις μελέτες υιοθέτησαν τρεις διαφορετικές δοκιμασίες αποκωδικοποίησης θετικών και αρνητικών συναισθηματικών εκφράσεων του προσώπου. Στην πρώτη μελέτη χρησιμοποιήθηκε η δοκιμασία αντίληψης του συναισθήματος του Τεστ Συναισθηματικής Νοημοσύνης των Mayer, Salovey & Caruso (2002). Στη δεύτερη μελέτη χρησιμοποιήθηκε μια τροποποιημένη δοκιμασία αποκωδικοποίησης των θετικών και αρνητικών συναισθηματικών εκφράσεων του προσώπου βασισμένη στο Τεστ των Συναισθηματικών Εκφράσεων του Προσώπου (Ekman, Friesen, & Ellsworth, 1972). Οι φωτογραφίες των προσώπων είχαν παραμορφωθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να εκφράζουν (προοδευτικά) διαφορετικούς βαθμούς οπτικής καθαρότητας. Τέλος, η τρίτη μελέτη χρησιμοποίησε μια πιο νατουραλιστική μέθοδο που αξιολογεί την αποκωδικοποίηση θετικών και αρνητικών εκφράσεων του προσώπου χαμηλής έντασης (Διαδικασία Συναισθηματικής Επικοινωνίας, Kafetsios & Campbell, 2009).

Τα αποτελέσματα και των τριών μελετών έδειξαν ότι οι ενήλικες με προσανατολισμό αποφυγής που διατηρούσαν στενή σχέση επέδειξαν χαμηλότερη ακρίβεια αποκωδικοποίησης των θετικών συναισθημάτων (π.χ. της χαράς) σε σύγκριση με εκείνους που δεν είχαν σχέση. Επομένως, το να διατηρεί κανείς μια στενή σχέση μπορεί να λειτουργήσει ως φυσικός γνωστικός προεγέρτης των ενεργών μοντέλων αποφυγής αλλά και των κινήτρων που συνδέονται με αυτά, δηλαδή την απο-

φυγή της οικειότητας και την απενεργοποίηση του συστήματος δεσμού, επηρεάζοντας αρνητικά την ακρίβεια αποκωδικοποίησης θετικών συναισθημάτων σχετικών με διαπροσωπικές σχέσεις. Ο προσανατολισμός εμμονής σχετίστηκε θετικά με την αποκωδικοποίηση της χαράς και του θυμού, ενώ οι ενήλικες με προσανατολισμό εμμονής που διατηρούσαν στενή σχέση ήταν πιο ακριβείς στην αποκωδικοποίηση του φόβου. Τα περιορισμένα ευρήματα αναφορικά με τον προσανατολισμό εμμονής είναι πιθανό να οφείλονται στην αμφιθυμία των έμμωνων ατόμων σχετικά με την επιθυμία τους για εγγύτητα και την αποφυγή της εγγύτητας εξαιτίας του φόβου της απόρριψης (Spielmann και συν., 2013). Συνεπώς είναι πιθανό αντιφατικοί στόχοι και κίνητρα να είναι ενεργοποιημένα ταυτόχρονα αλληλοεξουδετερώνοντας την επίδρασή τους στην αποκωδικοποίηση του συναισθήματος.

Σε μια περαιτέρω μελέτη (Andriopoulos & Kafetsios, 2015) εξετάσαμε το ρυθμιστικό ρόλο των κοινωνικών κινήτρων προσέγγισης και αποφυγής στη σχέση των προσανατολισμών δεσμού με την αντίληψη του συναισθήματος. Η δοκιμασία που χρησιμοποιήθηκε για την μέτρηση της ακρίβειας αποκωδικοποίησης του συναισθήματος περιγράφηκε παραπάνω (Kafetsios και συν., 2014 μελέτη 2). Σε συμφωνία με την κύρια υπόθεση της μελέτης, τα αποτελέσματα κατέδειξαν ότι οι κοινωνικοί στόχοι προσέγγισης έπαιξαν σημαντικό ρυθμιστικό ρόλο στη σχέση της διάστασης αποφυγής με την αποκωδικοποίηση του θυμού και της χαράς, ενώ οι κοινωνικοί στόχοι αποφυγής έπαιξαν ρυθμιστικό ρόλο στη σχέση της διάστασης της εμμονής με την αποκωδικοποίηση της λύπης και της χαράς. Έτσι, βρέθηκε ότι οι συμμετέχοντες με υψηλή βαθμολογία στη διάσταση της αποφυγής και υψηλούς στόχους προσέγγισης ήταν πιο ακριβείς στην αποκωδικοποίηση του θυμού μέτρου και υψηλού «οπτικού θορύβου» αλλά και στην αποκωδικοποίηση της χαράς μέτρου «οπτικού θορύβου», σε σύγκριση με τα άτομα που είχαν χαμηλή βαθμολογία στη διάσταση της αποφυγής. Οι συμμετέχοντες χαμηλής αποφυγής και χαμηλών στόχων προσέγγισης ήταν πιο ακριβείς από τους συμμετέχοντες υψηλής αποφυγής (και χαμηλών στόχων προσέγγισης) στην ακρίβεια ανα-

γνώρισης συναισθηματικών εκφράσεων χαράς χαμηλού «οπτικού θορύβου». Τα συγκεκριμένα ευρήματα έρχονται φαινομενικά σε αντίθεση με εκείνα προηγούμενων μελετών που έδειξαν ότι τα άτομα με υψηλή βαθμολογία στη διάσταση της αποφυγής επιδεικνύουν γενικά χαμηλή ακρίβεια στην αποκωδικοποίηση του θυμού και της χαράς, συναισθήματα που σχετίζονται άμεσα με την κοινωνική αλληλεπίδραση (Magai και συν., 1995· Magai και συν., 2000). Ωστόσο, οι προηγούμενες έρευνες δεν έλαβαν υπόψη τους στόχους και τα κίνητρα αλλά ούτε και τη θυμική κατάσταση των συμμετεχόντων (η οποία φαίνεται να παίζει σημαντικό ρόλο στην αποκωδικοποίηση της χαράς).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της πρόσφατης μελέτης τα άτομα με προσανατολισμό αποφυγής και υψηλούς στόχους προσέγγισης είναι ακριβή στην αποκωδικοποίηση του θυμού υψηλού και μέτρου «οπτικού θορύβου» ενώ δεν υπάρχουν σημαντικές επιδράσεις ή αλληλεπιδράσεις για το χαμηλό επίπεδο «οπτικού θορύβου». Αν ο θυμός είναι ένα συναίσθημα το οποίο οδηγεί το άτομο που τον αντιλαμβάνεται στο να εμπλακεί στην επίλυση μιας σύγκρουσης και άρα σε υψηλότερα επίπεδα οικειότητας (Knutson, 1996), είναι πιθανό τα άτομα τύπου αποφυγής, ιδιαίτερα όταν έχουν υψηλούς στόχους προσέγγισης και άρα κίνητρα να κινηθούν προς υψηλότερα επίπεδα οικειότητας, να αποκωδικοποιούν το θυμό γρήγορα και με ακρίβεια αμέσως όταν αυτός εμφανίζεται σε ένα ανθρώπινο πρόσωπο, με στόχο στην συνέχεια να καταστειλουν την περαιτέρω γνωστική επεξεργασία και να εμποδίσουν την ενεργοποίηση του συστήματος συμπεριφορών δεσμού (Niedenthal και συν., 2002). Θα μπορούσε επίσης ο θυμός να μην αποτελεί «επικίνδυνο» συναίσθημα για τους ενήλικες με προσανατολισμό αποφυγής, και έτσι ο θυμός να μην ενεργοποιεί τους αμυντικούς τους μηχανισμούς (αμυντικός αποκλεισμός) που οδηγούν σε στρεβλώσεις στην αντίληψη των συναισθηματικών πληροφοριών, καθώς έχει επίσης βρεθεί ότι ο θυμός οδηγεί το άτομο που τον παρατηρεί στην απομάκρυνση (Marsh, Ambady, & Kleck, 2005). Ωστόσο, αυτή η εξήγηση δεν συμφωνεί με τα ευρήματα σχετικά με τη χαρά η οποία αφορά ένα ξεκάθαρο μήνυμα προσέγγισης και οικειότητας, ού-

τε και εξηγεί γιατί οι ενήλικες με προσανατολισμό αποφυγής και υψηλούς στόχους προσέγγισης την αποκωδικοποιούν με μεγαλύτερη ακρίβεια. Ενδιαφέρον είναι επίσης το εύρημα ότι όταν οι στόχοι προσέγγισης είναι χαμηλοί, οι ενήλικες με προσανατολισμό αποφυγής είναι λιγότερο ακριβείς στην αποκωδικοποίηση της χαράς χαμηλού «οπτικού θορύβου». Προφανώς καθώς δε στοχεύουν να επιδιώξουν οικειότητα, η έκφραση της χαράς δεν τους αφορά ακόμα κι όταν είναι εντελώς ξεκάθαρη. Οι Niedenthal και συνεργάτες (2002) σε συμφωνία με τα αποτελέσματα της παρούσας μελέτης, βρήκαν ότι τα άτομα τύπου αποφυγής είναι έντονα συντονισμένα στις εκφράσεις του προσώπου που αφορούν το θυμό και τη χαρά. Ωστόσο, από την παραπάνω συζήτηση είναι προφανές ότι αυτό εξαρτάται από τους στόχους προσέγγισης.

Όσον αφορά τους συμμετέχοντες με έμμοно προσανατολισμό, βρέθηκε ότι οι συμμετέχοντες με υψηλή βαθμολογία στη διάσταση της εμμονής και υψηλούς στόχους αποφυγής ήταν λιγότερο ακριβείς στην αποκωδικοποίηση της λύπης μέτριου «οπτικού θορύβου» σε σχέση με τα άτομα χαμηλής εμμονής (και υψηλών στόχων αποφυγής). Τα συγκεκριμένα ευρήματα συμφωνούν με εκείνα των Fraley και συνεργατών (2006), σύμφωνα με τα οποία τα άτομα με προσανατολισμό εμμονής είναι ανακριβή στην αναγνώριση των συναισθημάτων καθώς έχουν την τάση να βγάζουν γρήγορα συμπεράσματα και να αντιδρούν στις συναισθηματικές αλλαγές των άλλων πριν να έχουν την ευκαιρία να αξιολογήσουν την κατάσταση κατάλληλα. Όπως είναι προφανές και από τα ευρήματα της μελέτης τα άτομα με έμμοно προσανατολισμό και υψηλούς στόχους αποφυγής είναι περισσότερο ανακριβή προφανώς γιατί, εξαιτίας της έντονης επιθυμίας τους (που καθορίζεται από τους υψηλούς στόχους αποφυγής) να αποφύγουν τη σύγκρουση και την απόρριψη βιάζονται να βγάλουν συμπεράσματα για τα αρνητικά συναισθήματα (λύπη).

Όσον αφορά τη χαρά τα αποτελέσματα κατέδειξαν ότι οι συμμετέχοντες με υψηλή βαθμολογία στη διάσταση της εμμονής και χαμηλούς στόχους αποφυγής αποκωδικοποίησαν με μεγαλύτερη ακρίβεια τη χαρά μέτριου «οπτικού θορύβου» σε

σύγκριση με τα άτομα χαμηλής εμμονής και χαμηλών στόχων αποφυγής. Επομένως, όταν ο φόβος της σύγκρουσης και της απόρριψης δεν είναι τόσο έντονος, τα άτομα με προσανατολισμό εμμονής μπορούν να αποκωδικοποιήσουν με ακρίβεια την χαρά, παρόλο που τα ευρήματα των Fraley και συνεργατών (2006) για την χαμηλή ακρίβεια αποκωδικοποίησης των ενηλίκων τύπου εμμονής αφορούσαν και τα θετικά και τα αρνητικά συναισθήματα. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ουσιαστικό (και αναμενόμενο) ρόλο στην αναγνώριση της λύπης και της χαράς είχε η θυμική κατάσταση των συμμετεχόντων, η επίδραση της οποίας ελέγχθηκε στην παρούσα μελέτη, αλλά όχι και στις προηγούμενες μελέτες. Η αρνητική θυμική κατάσταση επηρέασε αρνητικά την αναγνώριση και της λύπης και της χαράς, ενώ η θετική θυμική κατάσταση επηρέασε θετικά την αναγνώριση της χαράς χαμηλού «οπτικού θορύβου».

Τέλος, δεν υπήρχαν σημαντικά ευρήματα για το συναισθηματικό του φόβου. Ωστόσο, είναι πιθανό το συγκεκριμένο συναισθηματικό να μην αφορά τα διαπροσωπικά ενδιαφέροντα και τις ανησυχίες που σχετίζονται με το δεσμό ή τους κοινωνικούς στόχους. Έχει βρεθεί, για παράδειγμα, ότι η έκφραση του φόβου φανερώνει μια έκκληση προς το άτομο που τον αντιλαμβάνεται να πάψει να ενεργεί, να αλλάξει συμπεριφορά, να φύγει ή να στρέψει την προσοχή του κάπου, και δεν αφορά τόσο τη διαπροσωπική συνδιαλλαγή (Fridlund, 1994).

7. Συμπεράσματα και κατευθύνσεις για μελλοντική έρευνα

Το σώμα των πρόσφατων μελετών που συζητήθηκαν σε αυτό το άρθρο σχετικά με το ρόλο του ανασφαλούς δεσμού στην αντίληψη του συναισθήματος, τονίζει τη σημασία κινητοποιητικών παραγόντων στην κοινωνική αντίληψη του συναισθήματος τόσο από την πλευρά του σήματος-πομπού όσο και από τη μεριά του δέκτη. Τα ενεργά μοντέλα δεσμού αφορούν δυναμικές σχέσεις ανάμεσα σε διαπροσωπικά γνωσιακά σχήματα και κίνητρα που επηρεάζουν την τάση και την ικανότητα της αντίληψης του συναισθήματος. Τα αποτελέ-

σματα αυτά έχουν επιπτώσεις για μια σειρά από ζητήματα που σχετίζονται με την ικανότητα ορθής αποκωδικοποίησης του συναισθήματος. Τα αποτελέσματα συγκλίνουν στην ανάδειξη των κοινωνικών χαρακτηριστικών των λειτουργιών (Fisher & Manstead, 2008), και της λειτουργικότητας (van Kleef, 2009) των συναισθημάτων στις κοινωνικές και διαπροσωπικές επαφές. Από αυτή τη σκοπιά, η μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να κατευθυνθεί στην εμβάθυνση των παραγόντων εκείνων που επιτρέπουν δυναμικές πλευρές της κοινωνικής νόησης και της κοινωνικής αντίληψης να αναδυθούν. Για παράδειγμα, στο εργαστήριό μας συνεχίζεται η μελέτη προς αυτή την κατεύθυνση μέσα από τη χρήση έργων αντίληψης του συναισθήματος στις εκφράσεις του προσώπου που εξετάζουν άμεσα τις εκφράσεις του προσώπου μέσα στην ομάδα και την εξέταση σχεσιακών συνισταμένων (π.χ., Kafetsios & Hess, 2013). Άλλες μελέτες θα μπορούσαν να εμβαθύνουν σε άλλους κοινωνικούς παράγοντες που επηρεάζουν την κινητήρια σημασία των εκφράσεων του προσώπου ανάλογα με το συναίσθημα που εκφράζεται μέσα σε μακροχρόνιες δυαδικές σχέσεις. Σε αυτό το επίπεδο μάλιστα, διαφαίνεται σημαντικός ο ρόλος του θετικού συναισθήματος σε σχέση με τον ανασφαλή δεσμό.

Σε θεωρητικό επίπεδο οι μελέτες αυτές έρχονται να συνδράμουν πρόσφατες προσεγγίσεις για τη διαπροσωπική φύση της ενσυναίσθησης (Zaki, Bolger, & Ochsner, 2008). Περαιτέρω έρευνα θα μπορούσε να ενσωματώσει τους κινητήριους παράγοντες πομπού και δέκτη σε ένα πιο ολοκληρωμένο μοντέλο της ενσυναίσθησης και της συναισθηματικής επικοινωνίας εν γένει.

Σε σχέση με τη θεωρία δεσμού, οι μελέτες που συζητήθηκαν εδώ καταδεικνύουν χαρακτηριστικά ότι τα ενεργά μοντέλα δεσμού και η κοινωνική αντίληψη εν γένει δε βασίζονται σε στατικά σχήματα ή ιδιοσυγκρασιακές διαφορές εν είδει χαρακτηριστικών της προσωπικότητας όπως αρκετές στατικές θεωρήσεις στην περιοχή της Κοινωνικής Ψυχολογίας και της προσωπικότητας προωθούσαν, συμπεριλαμβανομένης και της θεωρίας ενήλικου δεσμού, ιδιαίτερα στο πρώτο μισό της δεκαετίας του 1990. Το άτομο εμπλέκεται σε μια ενεργή διαπάλη με την ενίοτε κοινωνική κατά-

σταση (Reis, 2008) και η δυναμική αυτή σχέση χαρακτηριστικών και των δύο επηρεάζει τα τελικά γνωσιακά, συναισθηματικά ή συμπεριφορικά αποτελέσματα.

Βιβλιογραφία

- Adams, R. B., Ambady, N., Macrae, C.N. & Kleck, R. E. (2006). Emotional Expressions Forecast Approach-Avoidance Behavior. *Motivation and Emotion*, 30, 179-188.
- Ainsworth, M.D.S. (1991). Attachment and other affectional bonds across the life cycle. In C.M. Parkes, J. Stevenson-Hinde, & P. Marris (Eds.), *Attachment across the life cycle* (pp. 33-51). New York: Routledge.
- Andriopoulos, P. & Kafetsios, K. (2015). Adult attachment and emotion decoding accuracy: The moderating role of social goals. *Manuscript in preparation*.
- Bargh, J. A., & Pietromonaco, P. (1982). Automatic information processing and social perception: The influence of trait information presented outside of conscious awareness on impression formation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 43(3), 437-449.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226-244.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Attachment* (Vol.1). New York, NY: Basic Books.
- Bowlby, J. (1969/1982). *Attachment and Loss: Vol.1 Attachment* (2nd ed.). New York: Basic Books (Original work published 1969).
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. New York, NY: Basic Books.
- Brennan, K.A., Clark C.L., & Shaver, P.R. (1998). Self-report measurement of adult romantic attachment: An integrative overview. In: J.A. Simpson & W.S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (pp. 46-76). New York: Guilford Press.
- Carver, C. S., & Scheier, M. F. (1998). *On the self-regulation of behavior*. New York: Cambridge University Press.
- Cassidy, J., & Kobak, R.R. (1988). Avoidance and its

- relationship with other defensive processes. In J. Belsky & T. Nezworski (Eds.), *Clinical implications of attachment* (pp. 300-323). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Collins, N. L. (1996). Working models of attachment—implications for explanation, emotion, and behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71 (4), 810-832.
- Collins, N. L., & Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58 (4), 644-663.
- Cooley, E. L. (2005). Attachment style and decoding of nonverbal cues. *North American Journal of Psychology*, 7 (1), 25-34.
- Davidson, R. J. (1992). Emotion and affective style. *Psychological Science*, 3, 39-43.
- Diamond, L. M., & Aspinwall, L. G. (2003). Emotion regulation across the life span: An integrative perspective emphasizing self-regulation, positive affect, and dyadic processes. *Motivation and Emotion*, 27, 125-156.
- Dykas, M. J., & Cassidy, J. (2011). Attachment and the processing of social information across the life span: Theory and Evidence. *Psychological Bulletin*, 137, 19-46.
- Elliot, A. J., & Reis, H. T. (2003). Attachment and exploration in adulthood. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85 (2), 317-331.
- Ekman, P., & Friesen, W. Y. (1975). *Unmasking the face: A guide to recognizing emotions from facial clues*. Oxford, UK: Prentice-Hall.
- Ekman, P., Friesen, W. V., & Ellsworth, P. (1972). *Emotion in the human face*. Elmsford, NY: Pergamon.
- Fischer, A. H., & Manstead, A. S. R. (2008). The social function of emotions. In M. Lewis, J. Haviland-Jones & L. F. Barrett (Eds.), *Handbook of emotions* (3rd ed., pp. 456-470). New York, NY: Guilford.
- Fraley, R.C., Niedenthal, P.M, Marks, M., Brumbaugh, C., & Vicary, A. (2006). Adult attachment and the perception of emotional expressions: Probing the hyperactivating strategies underlying anxious attachment. *Journal of Personality*, 74, 1163-1190.
- Fridlund, A. J. (1994). *Human facial expression: An evolutionary view* (Vol. 38). San Diego, CA: Academic Press.
- Gable, S. L. (2006). Approach and avoidance social motives and goals. *Journal of Personality*, 74 (1), 175-222.
- Gillath, O., Mikulincer, M., Fitzsimons, G. M., Shaver, P. R., Schachner, D. A., & Bargh, J. A. (2006). Automatic activation of attachment-related goals. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32 (10), 1375-1388.
- Hareli, S., & Hess, U. (2012). The social signal value of emotions. *Cognition and Emotion*, 26, 385-389.
- Hess, U. (2014). Anger Is a Positive Emotion. In Parrott, G.W. (Ed.) *The Positive Side of Negative Emotions* (pp. 55-75). New York: Guilford.
- Izard, C. E. (1972). *Patterns of emotions: A new analysis of anxiety and depression*. San Diego, CA: Academic Press.
- Καφέτσιος, Κ. (2005). *Δεσμός, συναίσθημα και διαπροσωπικές σχέσεις*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Kafetsios, K., Andriopoulos, P., & Papachiou, A. (2014). Relationship status moderates avoidant attachment differences in positive emotion decoding accuracy. *Personal Relationships*, 21, 191-205.
- Kafetsios, K., & Campbell, K. (2009). Methodos Ek-timisistis Akrivias sti Mi-lektiki Epikinonia tou Synaisthimatos (MEAMES) [A method for assessing accuracy in non-verbal communication of emotion (MAANCE): Factorial and discriminant validity]. *Scientific Annals of the Psychological Society of Northern Greece*, 7, 1-30.
- Kafetsios, K., & Hess, U. (2013). Effects of Activated and Dispositional Self-Construal on Emotion Decoding Accuracy. *Journal of Nonverbal Behavior*, 37 (3), 191-205.
- Knutson, B. (1996). Facial expressions of emotion influence interpersonal trait inferences. *Journal of Nonverbal Behavior*, 20 (3), 165-182.
- Kobak, R. R., Cole, H. E., Ferenz Gillies, R., Fleming, W. S., & Gamble, W. (1993). Attachment and emotion regulation during mother teen problem solving: A control theory analysis. *Child development*, 64 (1), 231-245.
- Magai, C., Distel, N., & Liker, R. (1995). Emotion socialisation, attachment, and patterns of adult emotional traits. *Cognition & emotion*, 9 (5), 461-481.
- Magai, C., Hunziker, J., Mesias, W., & Clayton Culver, L. (2000). Adult attachment styles and emotional biases. *International Journal of Behavioral Development*, 24 (3), 301-309.
- Main, M. (1995). Attachment: Overview with implications for clinical work. In S. Goldberg, R. Muir, & J. Kerr (Eds.), *Attachment theory: Social, developmental, and clinical perspectives* (pp. 407-474). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

- Marsh, A. A., Ambady, N., & Kleck, R. E. (2005). The effects of fear and anger facial expressions on approach-and avoidance-related behaviors. *Emotion*, 5 (1), 119-124.
- Mayer, J. D., Salovey, P., & Caruso, D. R. (2002). *MS-CEIT user's manual*. Toronto, ON: Multi-Health Systems Inc.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2003). The attachment behavioral system in adulthood: Activation, psychodynamics, and interpersonal processes. In M. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 35, pp. 53-152). New York, NY: Academic Press.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2007). *Attachment in adulthood: Structure, Dynamics and Change*. New York: The Guilford Press.
- Mikulincer, M., Shaver, P. R., Bar-On, N., & Ein-Dor, T. (2010). The pushes and pulls of close relationships: attachment insecurities and relational ambivalence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 98 (3), 450.
- Mikulincer, M., Shaver, P. R., & Horesh, N. (2004). Attachment Bases of Emotion Regulation and Post-traumatic Adjustment. In: D.K. Snyder, J.A. Simpson, & J.N. Hughes (Eds.), *Emotion regulation in families: Pathways to dysfunction and health*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Niedenthal, P.M., Brauer, M., Robin, L., & Innes-Ker, A.H. (2002). Adult attachment and the perception of facial expression of emotion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82, 419-433.
- Reis, H. T. (2008). Reinvigorating the concept of situation in social psychology. *Personality and Social Psychology Review*, 12, 311-329.
- Spielmann, S. S., Maxwell, J. A., MacDonald, G., & Baratta, P. L. (2013). Don't get your hopes up avoidantly attached individuals perceive lower social reward when there is potential for intimacy. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 39, 219-236.
- Sroufe, L. A., & Waters, E. (1977). Attachment as an organizational construct. *Child development*, 48, 1184-1199.
- Tomkins, S. (1963). *Affect/imagery/consciousness. Vol. 2: The negative affects*. New York: Springer Verlag.
- Van Kleef, G. A. (2009). How emotions regulate social life the emotions as social information (EASI) model. *Current Directions in Psychological Science*, 18 (3), 184-188.
- Vrtička P., Andersson F., Grandjean D., Sander D., Vuilleumier P. (2008). Individual attachment style modulates human amygdala and striatum activation during social appraisal. *PLoS ONE* 3:e2868 10.1371/journal.pone.0002868
- Vrtička, P., Bondolfi, G., Sander, D., & Vuilleumier, P. (2012). The neural substrates of social emotion perception and regulation are modulated by adult attachment style. *Social Neuroscience*, 7, 473-493.
- Vrtička, P., Sander, D., & Vuilleumier, P. (2012). Influence of adult attachment style on the perception of social and non-social emotional scenes. *Journal of Social and Personal Relationships*, 29, 530-544.
- Zaki, J., Bolger, N., & Ochsner, K. (2008). It takes two the interpersonal nature of empathic accuracy. *Psychological Science*, 19 (4), 399-404.

Adult attachment and social perception of emotion: The role of social motives

PANORAIA ANDRIOPOULOS¹

KONSTANTINOS KAFETSIOS²

Despite the seminal role of emotion perception in social and personal relationships, there is limited understanding of how adult attachment organization affects the decoding of facial emotion expressions. Previous research has focused on how insecure attachment-related strategies for emotion regulation influence early stages of emotion information processing. However, recent studies highlight the importance of social processes and motivational factors in the perception of positive and negative emotion (see e.g., Vrtička, Sander, & Vuilleumier, 2012). Based on a critical review of the relevant literature, the present article presents findings from a recent series of studies that reveal the effects senders' social motives (relational context, social goals) have on emotion decoding accuracy in adults with insecure attachment. The findings from these studies are discussed in the context of theories of motivated social cognition and the social perception of emotion.

Keywords: Emotion perception, Adult attachment, Social cognition.

1. Address: Department of Psychology, Southampton Solent University, East Park Terrace, Southampton SO14 0YN, UK. Tel.: +4423 8201 6749. E-mail: panoraia.andriopoulou@solent.ac.uk

2. Address: Department of Psychology, University of Crete Gallos Campus, 74100 Rethymno. Tel.: +302831077534. E-mail: kafetsik@uoc.gr